A zsoltárok világa

1. alkalom 2026.09.15.

A zsoltárokról általánosságban

- Az Ószövetség könyveit a zsidók három csoportra- Törvény, Próféták, (többi) Írásokra osztják.[1]
- Az Írásokon belül találhatóak a Zsoltárok.
- Isten, a Bibliában emberek által, emberi módon szólt, és a sugalmazott szerző Isten szavát meghatározott körülmények között, korának és műveltségének megfelelően, **az akkori irodalmi formák felhasználásával** fejezte ki.
- A Szentírás értelmezésekor tehát azt kell **keresni, amit** ilyen módon **a szentíró közölni akart**. A sugalmazás természetéből következik a szentíráskutatásnak az a feladata, hogy feltárja a Biblia keletkezésének emberi feltételeit, mert ezek ismerete segít a könyvek magyarázatában és a szerző szándékának megértésében.
- Az Ószövetség könyvei általában **héber nyelven** íródtak és hosszú, gyakran **évszázadokon át** tartó folyamat eredményeként jöttek létre. Fennállt ugyanis a **szövegromlás**, a további kiegészítések vagy változtatások lehetősége, mert a másolás állandó és kikerülhetetlen hibaforrást jelentett, amelyhez hozzájárult a tudatos, nem mindig szerencsés **változtatás** a szöveg hibáinak vagy homályos részeinek javítására.
- „A Szentírás valamennyi könyve közül elsősorban a zsoltárok könyve lett teljes egészében a zsolozsma főalkotórésze. ... A hét folyamán mind a 150 zsoltárt elimádkozzuk...”[2] → Ma már **4. hetes felosztás** van.
- **Zsoltár = psalmus**, a görög psallein igéből származik és annyit jelent, mint pálcával egy húros hangszernek, a psalterionnak húrjait ütögetni. Tehát **eredetileg a zenei kíséretet jelentette az énekhez**, később vette fel azután azt az értelmet: valamilyen vallásos éneket húros hangszer kíséretével énekelni.
    - A könyv címe héberül *T^{e}hillím* = magasztalások.
- A zsoltárok könyve (Liber psalmorum) **150 ének**et tartalmaz, melyek közül mintegy **a felének szerzője valószínűen Dávid király**. Ezeket a zsidó énekeket kb. Krisztus előtt 130 táján más ószövetségi írásokkal a héber ősszövegből görögre fordították; majd Krisztus után a második század első felében görögről latinra fordították. → lásd **szövegromlás**!
- **Parallelizmus** = párhuzamosság: két-két mondat mindig megfelel egymásnak. Vagy kiegészítik egy· mást vagy megerősítik vagy az ellentétbeállítással egy gondolatot tesznek hatásosabbá.

---

[1] Rózsa Huba (1995): Az Ószövetség keletkezese. Bevezetés az Ószövetség könyveinek irodalom- és hagyománytörténetébe. SZIT, Budapest. 15-52.

[2] Szunyogh X. Ferenc (1942): A szent zsolozsma története, szerkezete, szelleme es magyarázata egyházi és világi hívők számára. Korda Kiadó, Budapest. 97.

- Uram, hallgasd meg könyörgésemet – és kiáltásom jusson eléd!
- A mélységből kiáltok, Uram, hozzád –Uram, hallgasd meg szavamat.

- Egyéb ismeretek a Zsoltárok könyvéről[3]
  - **A számozás.** A zsoltárok számozása eltér a héber és görög (Septuaginta) Bibliában. Ennek az az oka, hogy a Septuaginta a 9-10. és a 114-115. zsoltárokat egy-egy éneknek tekinti, a 116. és a 147. zsoltárt viszont két-két önálló költeményre bontja (Zsolt 116,1-9 és a 116,10-19, valamint Zsolt 147,1-11 és 147,12-20). → a görög változatban a számozás **a Zsolt 10-től a 147A-ig eggyel** (a Zsolt 115 esetében pedig kettővel) **kisebb**, mint a héber beosztásban.
    - A görög számozást követi a latin Vulgata és a katolikus hagyomány. A protestánsok a héber számozást követik.
      - **A mai katolikus jelölés: héber számozás (régi latin számozás). Pl.: 95 (94). zsoltár.**
  - **A szerzőjük.** Hagyományosan Dávid, Izrael királya (’Sám 16,18.23; „Sám 1,17-27; 3,33k; 22-23, vö. 1Krón 25). 73 zsoltár felirata őt nevezi meg az adott költemény szerzőjének, de egy része biztosan nem származhat Dávidtól, hiszen némelyik szerint már áll a jeruzsálemi Templom, amit csak fia, Salamon építtetett fel, más zsoltárok pedig egyértelműen a babiloni fogságot (Kr.e. 586-tól) feltételezik. A szerzők egy része a templomi szolgálat végzői (zenészek, énekesek) vagy más egyéb személyek lehettek.
  - **A koruk.** Kisebb hányaduk fogság előtti, más részük fogság korabeli és a többségük a babiloni fogság után (Kr.e. 538 után), a második templom korszakában keletkezhetett.
  - **Műfajok.**
    - **Panaszénekek:** legalább a zsoltárok harmada. Van egyéni és kollektív. Súlyos természeti csapás vagy az ellenség támadása esetén.
    - **Hálaének:** Isten meghallgatta az imádkozó kérését.
    - **Himnusz:** Isten magasztalása. Két típus: Isten gondviselő és teremtő hatalmát dicséri, illetve Isten üdvtörténeti tetteiről szólnak (pl. szabadulás Egyiptomból).
    - **Bölcsességzsoltárok:** hirdetik Isten igazságosságát, a bűnösök vesztét, az igazak megjutalmazását, a Törvény iránti engedelmességet és Izrael történetének jelentős eseményeit.
    - **Királyzsoltárok:** földi királyokról, királyoknak.
    - **Bűnbánati zsoltárok:** 6, 32, 38, 51, 102, 130, 143.
    - **Bizalomzsoltárok:** 23, 46, 91, 121, 131.
    - **Bosszú**- vagy átokzsoltárok: 35, 58, 59, 69, 83, 109, 129, 137, 140.

- **Használatuk a liturgiában:**

[3] Kustár Zoltán (2025): Bevezetés az Ószövetség irodalmába. Az Ószövetség könyveinek előállása, tanítása és keresztyén üzenete. Kálvin Kiadó, Budapest. 296-311.

- „A katolikus világiak nem imádkozzák eléggé a zsoltárokat és igen sokan még csak a nevüket sem ismerik."[4]
- A szentmisében az olvasmányok közt, a zsolozsmában és más szertartások keretében.
  - **Cantus responsorius:** Ismétlődő válaszének.
    - Példa: a zsolozsma invitatoriuma (imádságra hívás, 94. Venite /Jöjjetek zsoltár)
    - A résztvevők minden szakasz után közbefűzik a választ (responsorium).
  - **Antiphonalis:** a zsoltárok váltakozó karban való éneklése.
    - Az antiphona eredetileg oktávát (nyolc hang) jelent.
    - Nyugaton ezt az éneklési módot Szent Ambrus (IV. szd.) vezette be Milanóban és onnan terjedt el egész Nyugaton.
    - A papság a néppel **felváltva** mondotta.
    - Mivel azonban a nép nem ismerte kívülről az egész zsoltárt, antiphona gyanánt **a legjellegzetesebb mondatát ismételgették**. Ebből alakult ki a mai használat, amikor a zsoltár **elején és végén mintegy keretbe foglalja az antiphona az egész zsoltárt**.
- Doxológia: a zsoltárokat az ú. n. kis[5] „doxologia"-val fejezzük be. *„Dicsőség az Atyának, a Fiúnak és a Szentléleknek, miképpen kezdetben, most és mindörökké. Ámen."* Ennek **a Szentháromságot dicsőítő ének**nek gyakori visszatérése eszünkbe idézi minden alkalommal, hogy a liturgia legvégső és legmagasabb. sőt úgy is mondhatnánk egyetlen célja a háromszemélyű egy Isten magasztalása.
  - **A kórusban mondott zsolozsma alkalmával erre a doxologiára valamennyien felállnak és mélyen meghajolnak** a Szentháromság dicsőítésére.
  - A doxologia mostani formájában mintegy a IV. század óta használatos a liturgiában és mintegy tiltakozás Arius téves tanítása ellen, aki a Fiú istenségét és örökkévalóságát elvetette. De alapját és előképét azokban a záróversekben kell keresnünk, melyeket a zsoltárok könyvében találunk több helyen is: *„Magasztaltassék az Úr, Izrael Istene mindörökkön-örökké. Ámen. Ámen,"* (40. zs.)
- *„Isten, az égnek és földnek teremtője, a Mindenható, ki csak egy szót szól, hogy 'legyen' és meglesz minden, áll előttünk ezekben a zsoltárokban. Az igaz Isten, a mi Istenünk, a mi Urunk és parancsolónk; az Isten, aki mindent hall, mindent lát, mindenütt jelen van, mindörökké lesz. Ő alkotta meg testünket; az Ő lehellete **a lelkünk**. Ismer minket, mert teremtett, megvizsgálja lelkünk legmélyebb redőit, tudja legtitkosabb gondolatunkat. Előtte van lelkiismeretünk harcaival, gyöngeségeivel és vétségeivel **mint nyitott könyv**, melynek lapjait tetszése szerint forgatja; egyetlen hajlamunk sem kerüli ki figyelmét. Nem, valóban nem a holtak*

[4] Uo. 102.

[5] A nagy doxologia: „Gloria in excelsis Deo".

Istene, hanem az élő kér maga az élő, személyes Isten, rettenetes igazságosságában, félelmetes bosszújában, aki megsemmisíti ellenségeit, porrá teszi őket. De a jó Isten is, az irgalmas, akit a bűnösnek imádsága és könnye meglágyít. Az Isten, aki erősít, vigasztal, gyógyít és megment. Titokzatos sötétjéből sugarak áradnak széjjel: a Messiásnak, a megígért Megváltónak hírüladása. aki az Atya jobbján ül, akinek a föld minden nemzetségét odaadta. A messiási zsoltárok hirdetik Jézus Krisztus eljövendő országát, Egyházának általánosságát, az igazi Jeruzsálemet, melyben minden nép otthonra talál. Ő az Isten, aki az embereket alkotta, életre hívta, aki e földön minden lépésüket figyelemmel kíséri, mindig mellettük van mint társ, jóbarát, nemritkán mint tanácsadó, mint bosszúálló vagy rettenetes bíró. Mi az ember Isten előtt? Virág, mely elhervad, fűszál, mely elszárad. Ez minden zsoltárnak a tárgya, alapjában véve az egyetlen tárgya, mely méltó anyaga minden igazi filozófiának: Isten és az ember az Istenével szemben. ***A zsoltár a léleknek Istenhez való kiáltása****, a dicséret, a hála, a félelem, a bánat szava; a megpróbált embernek kétségbeesett kiáltása, a nyomorúságos emberi létnek keserű könnye, melyet hatalmas ellenségek zúznak össze; olyan, mint a madár a madarász hálójában; egyedüI Isten mentheti ki fogságából; Isten az menedéke , annak az embernek, aki Istenben bízik, nem kell semmitől sem félnie; Isten az erőssége és reménye; csak egytől fél, hogy Isten elfordítja tőle arcát. Hogyan adjon hálát Istennek minden jótéteményéért? Az Úr fölségét, nagyságát, jóságát hogyan dícsérje? Az ember érzi tehetetlenségét. Isten dicséretére hívja fel az ég angyalait, a napot és a holdat, az egek egeit, minden vizeket az ég alatt, a jégesőt, a havat, az esőt, a vihart, az ég madarait, a hegyek vadait, végül mind az embereket, a föld királyait és minden népeket, az ifjakat és a szüzeket, a gyermekeket és aggokat - hogy dicsőítsék mindnyájan az Úr nevét."*[6]

- Szent Krizosztomusz: *„Ti, akik gyermekkorotoktól késő öregségtekig ezt a zsoltárt mondjátok, de örökké* ***csak a szavaknál maradtok****, nem ugyanazt teszitek-e, mint aki elrejtett kincsen ül és lepecsételt pénzeszacskót hordoz, mert még csak kíváncsiságtól ösztönözve sem mondjátok: Mi is ez, amit mondunk?"*[7]

A zsoltárok világa „kurzus" keretében vizsgált zsoltárok: a zsolozsma 4 hetének keddjén imádkozott zsoltárok:

- I. hét kedd
  - Imádságra hívás (IH): 94.[8] (95.)[9] vagy 99. (100.)
  - Reggeli dicséret (RD): 23. (24.) / 32. (33.)
  - Napközi imaóra (NI): 118, 1-8. I. Alef (119.) / 12. (13.) / 13. (14.)

[6] Uo. 105-106.
[7] Uo. 117.
[8] A zsolozsmáskönyv szerinti számozás.
[9] A Káldi–Neovulgata (Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat) és a zsolozsma app szerinti számozás.

    - Esti dicséret (ED): 19. (20.) / 20. (21.)
    - Befejező imaóra (BI): 142. (143.)
    - Olvasmányos imaóra (OI): 9 b. (10.) / 11. (12.)
- II. hét kedd
    - Imádságra hívás (IH): mint az I. héten
    - Reggeli dicséret (RD): 42. (43.) / 64. (65.)
    - Napközi imaóra (NI): 118, 49-56. VII. Zajin (119.) / 52. (53.) / 53. (54.)
    - Esti dicséret (ED): 48. (49.)
    - Befejező imaóra (BI): mint az I. héten
    - Olvasmányos imaóra (OI): 36. (37.)
- III. hét kedd
    - Imádságra hívás (IH): mint az I. héten
    - Reggeli dicséret (RD): 84. (85.) / 66. (67.)
    - Napközi imaóra (NI): 118, 97-104. XIII. Mem (119.) / 73. (74.)
    - Esti dicséret (ED): 124. (125.) / 130. (131.)
    - Befejező imaóra (BI): mint az I. héten
    - Olvasmányos imaóra (OI): 67. (68.)
- IV. hét kedd
    - Imádságra hívás (IH): mint az I. héten
    - Reggeli dicséret (RD): 100. (101.) / 143. (144.)
    - Napközi imaóra (NI): 118, 137-144. XVIII. Cádé (119.) / 87. (88.)
    - Esti dicséret (ED): 136. (137.) / 137. (138)
    - Befejező imaóra (BI): mint az I. héten
    - Olvasmányos imaóra (OI): 101. (102.)

Az alkalmaink számához képest több vizsgálandó zsoltárunk vagy. Így elsősorban a reggeli és esti dicséret zsoltárait boncolgatjuk. Ehhez segédkönyvként használhatjuk Szent Ágoston zsoltármagyarázatát[10], illetve Gyökössy Bandi bácsi könyvét[11].

A zsoltárelemzések menete:

- Elolvassuk a zsoltárt.
- Megnézzük a zsolozsma zsoltárhoz mellékelt alcímeit.
- Megnézzük, hogy Ágoston mikor prédikált az adott zsoltárról.
- Milyen biblikus részekhez kapcsolódik a zsoltár szövege?

[10] Szent Ágoston: Zsoltármagyarázatok - I-VII. kötet. Jel kiadó. 2017. Online elérhető itt: https://paloskonyvtar.katolikus.hu/konyvek/agoston-zsoltarmagyarazatok/ Későbbiekben röviden: Ág.Zso.Ma.

[11] Gyökössy Endre: A zsoltárok csodálatos világa. Szent Gellért Kiadó és Nyomda. 2026

- Egyéb érdekességek a szövegben.
- Mint mond Ágoston a szöveggel kapcsolatban?
- Mint mond Gyökössy a szöveggel kapcsolatban?

A jegyzetek és egyéb anyagok elérhetőek itt:
https://www.kadarkutplebania.hu/a-zsoltarok-vilaga/
A kiadványaink menüpont alatt található.